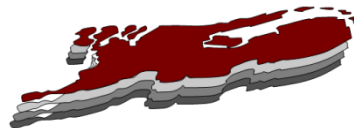

**Bureauonderzoek en IVO-verkennende
fase**

**Winthontlaan 8-10 te
Utrecht, gemeente
Utrecht**

September, 2017
Versie definitief

In opdracht van:
BJZ.nu

Colofon

Laagland Archeologie Rapport 37

Bureauonderzoek en IVO verkennende fase. Winthontlaan 8-10 te Utrecht, gemeente Utrecht

Auteur: drs. J.A.M. Oude Rengerink

In opdracht van: BJZ.nu

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: Definitief 6-9-2017

Controle: drs. E.W. Brouwer

Autorisatie: drs. J.A.M. Oude Rengerink

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie V.O.F
Cobbingstraat 27
7631 DA Ootmarsum

Tel 06-49883403

E-mail: info@laaglandarcheologie.nl
KvK-Nummer: 60294418

© Laagland Archeologie V.O.F, Ootmarsum, 2017

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie V.O.F. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Bureauonderzoek en IVO verkennende fase. Winthontlaan 8-10 te Utrecht,
gemeente Utrecht

Samenvatting	2
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding onderzoek	4
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	4
1.3 Administratieve gegevens	5
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik	6
1.5 Voorziene bodemverstoringen	7
1.6 Onderzoeksdoel	7
2 Inventarisatie	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Geologie, geomorfologie en bodem	8
2.2.1 Geologie en fysische geografie	8
2.2.2 Bodem	9
2.3 Archeologie	10
2.4 Historische ontwikkeling en landschap	12
2.5 Mogelijke bodemverstoringen	16
2.6 Conclusie	16
2.7 Verwachtingsmodel	17
3 Veldwerk	19
3.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek	19
3.2 Resultaten veldonderzoek	19
3.2.1 Lithologie en bodem	19
3.2.2 Archeologie	20
4 Conclusie	21
5 Selectieadvies	22
literatuur	23
Bijlage 1 AMZ-cyclus	24
Bijlage 2 Archeologische perioden	26
Bijlage 3 Geomorfologische kaart	28
Bijlage 4 Actueel Hoogtebestand Nederland	29
Bijlage 5 Bodemkaart	30
Bijlage 6 Waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen	31
Bijlage 7 Boorstaten (losse bijlage)	32
Bijlage 8 Boorpuntenkaart	33

Bureauonderzoek en IVO verkennende fase. Winthontlaan 8-10 te Utrecht,
gemeente Utrecht

Samenvatting

Laagland Archeologie heeft in opdracht van BJZ.nu een bureauonderzoek en een inventariserend booronderzoek uitgevoerd ter plaatse van een plangebied aan de Winthontlaan 8-10 te Utrecht. Het onderzoek vond plaats in het kader van de ruimtelijke onderbouwing van het bestemmingsplan. Voor het plangebied gold op basis van de gemeentelijke archeologische waardenkaart een hoge archeologische verwachting vanwege de mogelijke aanwezigheid van resten van historische bebouwing en activiteiten in de strook langs de voormalige Vaartsche Rijn.

Op basis van het bureauonderzoek kon de archeologische verwachting zoals gesteld op de archeologische waardenkaart niet worden gehandhaafd. Na bestudering van historisch kaartmateriaal blijkt dat er direct aangrenzend aan de oostzijde van het plangebied een oude historische boerderij heeft gestaan, maar deze ligt buiten het plangebied.

Het veldonderzoek had tot doel om de archeologische verwachting te toetsen en eventueel bij te stellen. In het deel van het plangebied dat ligt binnen de genoemde verwachtingszone is een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Uit het veldonderzoek blijkt dat het oorspronkelijke historische maaiveld ligt onder een dik zandpakket dat bij het aanleggen van het bedrijventerrein moet zijn opgebracht. Daaronder ligt een laag zware klei waarvan de top sterk humeus is. Dit komt ook overeen met de sterk humeuze tot venige klei die in de omgeving van het plangebied voor komt. De sporen puin in de top van de kleilaag kunnen waarschijnlijk als sloop-puin gerelateerd worden aan de voormalige boerderij die net buiten de oostelijke grens van het plangebied gestaan moet hebben.

Het bovenliggende zandpakket heeft geleid tot een sterke zetting van de slappe ondergrond van komklei (en de dieper liggende veenlagen) en waardoor het oorspronkelijke maaiveld minimaal een meter dieper ligt. Gezien de onderliggende komafzettingen zal er in ieder geval uit de perioden voor ontginning van de polder geen archeologische vindplaats zijn te verwachten. De archeologische verwachtingswaarde in het onderzochte deel van het plangebied dient te worden bijgesteld tot een lage verwachting.

Laagland Archeologie adviseert om geen verder onderzoek uit te voeren en het plangebied voor wat het omgevingsaspect archeologie betreft vrij te geven voor de geplande ontwikkeling. Het bevoegd gezag dient dit advies te beoordelen en kan in haar besluit gemotiveerd afwijken van dit advies.

Bureauonderzoek en IVO verkennende fase. Winthontlaan 8-10 te Utrecht,
gemeente Utrecht

1 INLEIDING

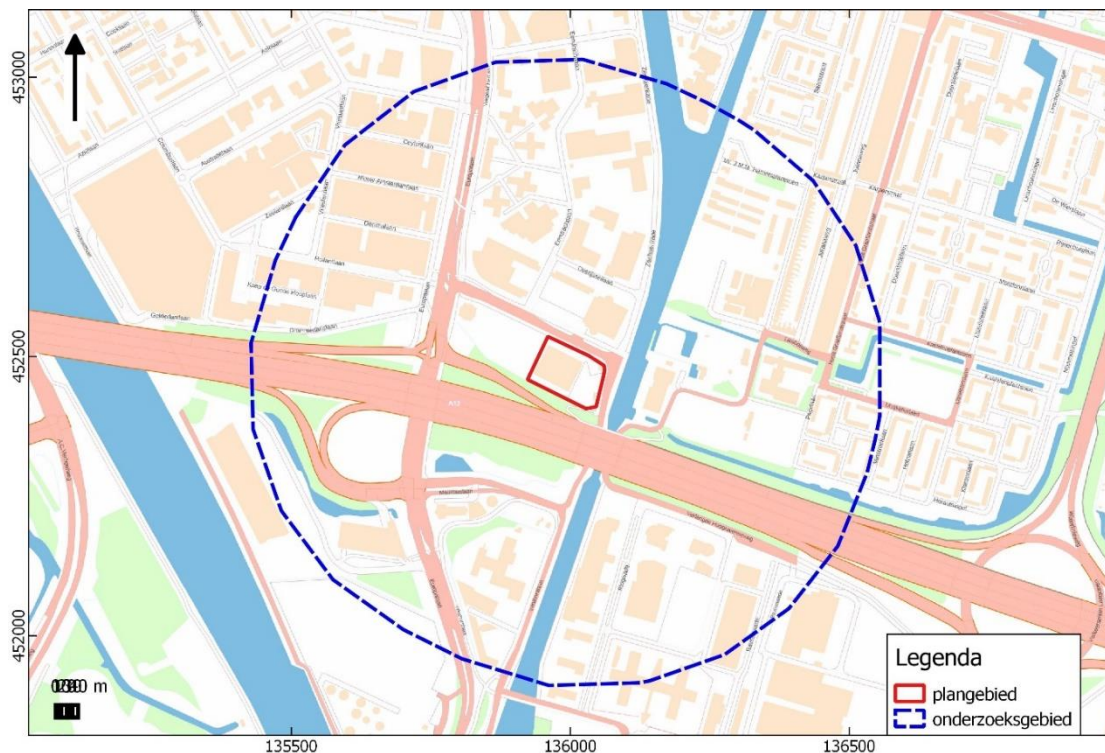
1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

In opdracht van BJZ.nu heeft Laagland Archeologie in november 2016 een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek verkennende fase uitgevoerd in het plangebied Winthontlaan 8-10 te Utrecht. De aanleiding voor het onderzoek vormt de voorgenomen herontwikkeling van het terrein. Daartoe zal een bestemmingplanprocedure worden gestart waarin ook archeologische waarden als onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing worden afgewogen.

Op de archeologische waardenkaart van de gemeente Utrecht ligt het plangebied deels in een zone met een hoge archeologische verwachtingswaarde. Bij ontwikkelingen waarbij bodemingrepen met een omvang van meer dan 100 m² en dieper dan 50 cm – mv zijn te voorzien dient archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd.

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied wordt gevormd door de twee kadastrale percelen 432 en 853 aan de Winthontlaan. Het plangebied heeft een totale oppervlakte van circa 1 ha. Voor een beter begrip van de bodemkundige omstandigheden en de archeologie van de planlocatie is een groter gebied bestudeerd. Een zone van 500 m rondom het plangebied wordt voldoende geacht om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen. Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

Afbeelding 1. Ligging van het plangebied (roodomlijnd) en onderzoeksgebied (blauwe streepjeslijn).

1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

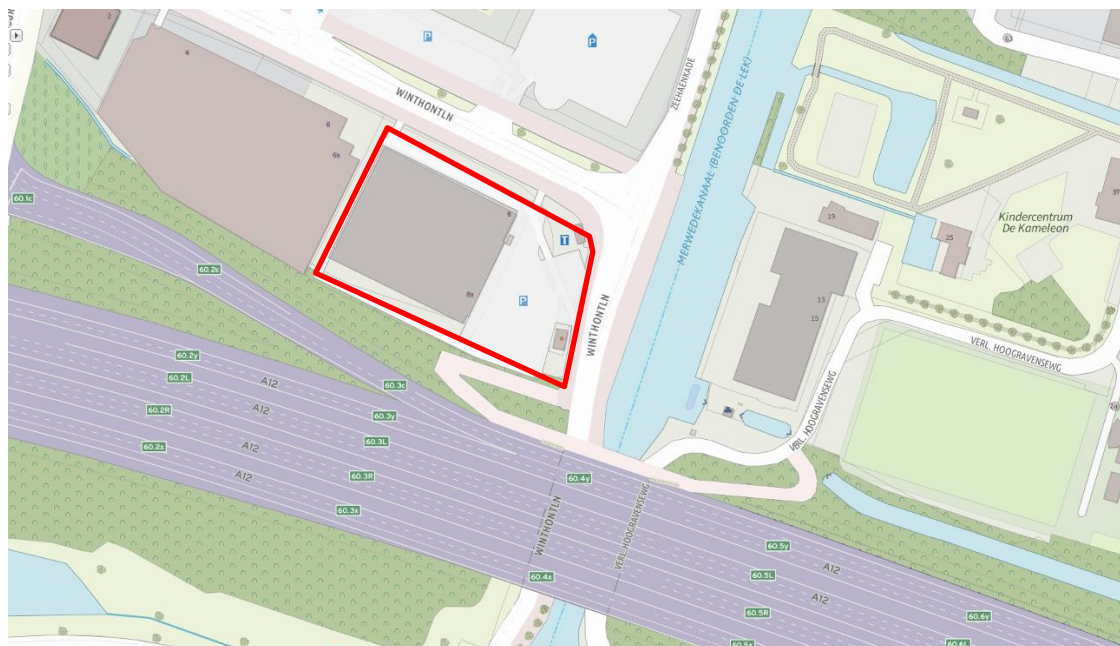
OBJECTGEGEVENS PLANGEBIED	
Projectnaam	Bureauonderzoek en IVO-verkennende fase. Winthontlaan 8-10 te Utrecht, gemeente Utrecht
Gemeentelijke projectcode	WHL03
Plaats	Utrecht
Gemeente	Utrecht
Provincie	Utrecht
Kaartblad	28W
Coördinaten hoekpunten (centrum)	236186/478608
Oppervlakte perceel circa	ca. 1 ha.
Omvang bodemverstoring circa	Nog niet bekend
Diepte geplande bodemverstoring	>300 cm –mv (geschat)
Onderzoeksaanmelding ArchisIII	4021677100
Uitvoerder	Laagland Archeologie VOF
Contactpersoon	J.A.M. Oude Rengerink
Bevoegd gezag	De gemeente Utrecht, Afdeling Erfgoed
Uitvoeringsperiode onderzoek	November-december 2016
Beheerder en plaats documentatie	Laagland archeologie VOF, vestiging Ootmarsum
Opdrachtgever	BJZ.nu, Twentepoort Oost 16a, 7609 RG Almelo

Tabel 1. Objectgegevens.

1.4 HUIDIGE SITUATIE EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

Op het westelijke deel van het perceel is een hal met detailhandel aanwezig, het oostelijke deel bestaat grotendeels uit een parkeerterrein. Binnen het plangebied zal een grootschalige herontwikkeling plaatsvinden die echter nog niet concreet is uitgewerkt.

Afbeelding 2. Locatie van het plangebied (binnen rode contour).

1.5 VOORZIENE BODEMVERSTORINGEN

De bodemverstoringen die zijn te voorzien bestaan uit grondwerk bij het verwijderen van funderingen van de bestaande gebouwen, boren of heien van palen en het graven van funderingssleuven en bouwputten. De diepte van de verstoringen bedraagt minimaal 50 cm.

1.6 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek behoort tot de eerste fasen in het archeologische onderzoeksproces (zie bijlage 1). Het bureauonderzoek heeft tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen aan de hand van bestaande bronnen. Het verkennend booronderzoek heeft tot doel het verwachtingsmodel te toetsen en zonodig aan te vullen. Daarbij wordt specifiek gekeken naar de mate waarin de oorspronkelijke bodemopbouw nog intact is en of zich archeologisch relevante lagen in het plangebied bevinden. Het karterend booronderzoek richt zich specifiek op het opsporen van vindplaatsen. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan worden beoordeeld of en zo ja, welke vorm van vervolgonderzoek nodig is om de archeologische waarde van het gebied te kunnen vaststellen.

Voor realisering van de doelstelling wordt voor het bureauonderzoek de volgende vraagstelling gehanteerd:

- *Wat is de fysisch-geografische situatie van het gebied?*
- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog intact? Wat is de invloed van de geomorfologische en bodemkundige aspecten van het plangebied op bewoning en gebruik in het verleden?*
- *Welke bekende archeologische waarden (complextype, archeologische periode) bevinden zich in het plan- en onderzoeksgebied?*
- *Wat is bekend over het historisch gebruik van het plangebied in het verleden?*
- *Wat is de specifieke verwachting van het plangebied ten aanzien van archeologische waarden? (complextype, diepteligging, periode en kenmerken)?*

2 INVENTARISATIE

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de relevante landschappelijke ontwikkeling en huidige bodemkundige situatie beschreven. Tevens wordt ingegaan op de bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied en de historische situatie. Voor wat betreft de in de tekst genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 2.

2.2 GEOLOGIE, GEOMORFOLOGIE EN BODEM

2.2.1 GEOLOGIE EN FYSISCH GEOFRAFIE

De ondergrond bestaat uit kleien van de Formatie van Echteld op veenlagen van de Formatie van Nieuwkoop. Op basis van boringen uit het DINO-loket langs de Winthontlaan direct noordelijk van het plangebied bedraagt de dikte van de kleilaag circa 3,5 tot 4,0 meter (boringen B31H1286 en B31H1277). Onder het veenpakket liggen fluviatiele zanden van de Formatie van Kreftenheye. Op grond van boordata van boring B31H0124 liggen deze afzettingen op een diepte van circa 4,5 meter.

Het plangebied ligt in een komgebied tussen de stroomgordels van de Oude Rijn in het noorden en de Linschoten Stroomgordel in het zuiden. In de ondergrond zijn geen oeverafzettingen en beddingafzettingen van holocene stroomgordels aanwezig (afbeelding 3).

Op de fysische-geografische kaart van de provincie Utrecht ligt het plangebied in een gebied dat niet is gekarteerd. Op basis van de wel gekarteerde gebieden in de nabijheid is het wel waarschijnlijk dat het plangebied ligt in een gebied met komafzettingen van zware klei of venige klei. Dit wordt ook bevestigd door de hierboven genoemde boringen uit het DINO-loket.

Door de vele bebouwing is middels het AHN weinig informatie te halen over de vormen van het voormalige landschap. De hoogte van het terrein ligt tussen de 1,25 en 1,3 m +NAP.

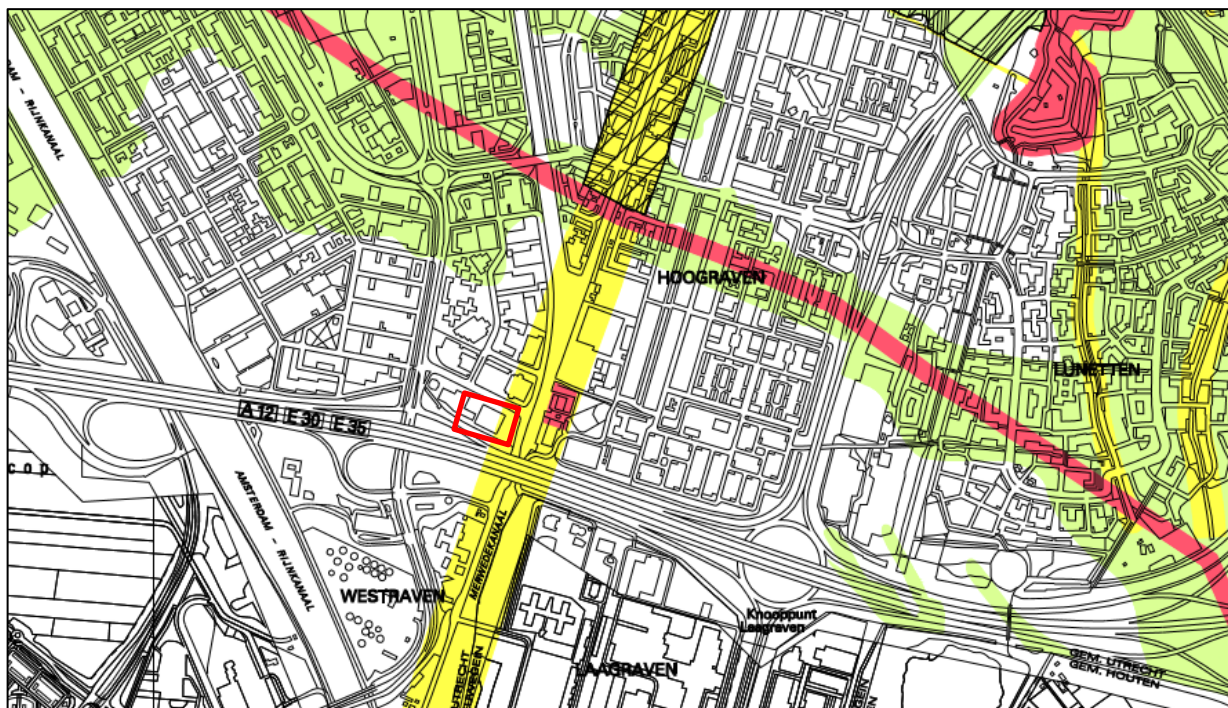
Afbeelding 3. Stroomgordels ten zuiden van Utrecht. Het plangebied ligt in een gebied tussen stroomgordels. De globale ligging van het plangebied is aangeduid met een ster.

2.2.2 BODEM

De bodem is op de bodemkaart niet gekarteerd (bebouwde kom). Uitgaande van de aanwezigheid van komafzettingen zal de bodem oorspronkelijk bestaan hebben uit poldervaaggronden. Omdat het waarschijnlijk niet om jonge komafzettingen gaat zullen het vermoedelijk kalkarme gronden zijn. Denkbaar is dat de bovengrond tot een diepte van circa 50 tot 70 cm recent en subrecent is geroerd vanwege de aanleg van het parkeerterrein ter plaatse van het plangebied. Op basis van historisch kaartmateriaal (zie verder paragraaf 2.4) blijkt dat ter plaatse van het plangebied waarschijnlijk in ieder geval in de 19^e eeuw tuinen aanwezig waren. Het is in dat geval mogelijk dat er door bodembewerking een eerddek is gevormd waardoor er sprake kan zijn van een leek- of woudeerdgrond. Als gevolg van de aanleg van infrastructuur en het parkeerterrein kan de bodem verder zijn geroerd tot in de onderliggende C-horizont van de kleibodem.

2.3 ARCHEOLOGIE

Op de archeologische waardenkaart kaart van de gemeente Utrecht is te zien dat een deel van het plangebied ligt in een gele zone langs het kanaal. Deze zone heeft een hoge archeologische verwachting. De hoge verwachting is gebaseerd op de hoge kans op het voorkomen van bebouwing en andere sporen die te relateren zijn aan de erven en buitenplaatsen langs dit kanaal en de mogelijke middeleeuwse ontginningsas die dit kanaal heeft gevormd. Dat houdt in dat er tevens rekening mee moet worden gehouden dat er direct langs het kanaal nog resten van een kanaaldijk aanwezig zijn. Deze worden binnen het plangebied echter niet verwacht. De huidige Winthontlaan zal zijn aangelegd over de oude weg over deze dijk. De archeologische verwachting in de gele zone geldt in principe voor de mogelijke aanwezigheid van archeologische resten en sporen uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd.

Afbeelding 4. Uitsnede uit de archeologische waardenkaart van de gemeente Utrecht. Het plangebied ligt in de gele zone langs de voormalige Vaartse Rijn.

Buiten de zone met hoge archeologische verwachting geldt geen archeologische verwachting. Deze lage verwachting geldt (in de omgeving van het plangebied) voor de gebieden met de komafzettingen waar geen oude stroomgordels in de ondergrond liggen.

Waarnemingen

In de omgeving van het plangebied zijn de volgende waarnemingen bekend (tabel 2).

Bureauonderzoek en IVO verkennende fase. Winthontlaan 8-10 te Utrecht,
gemeente Utrecht

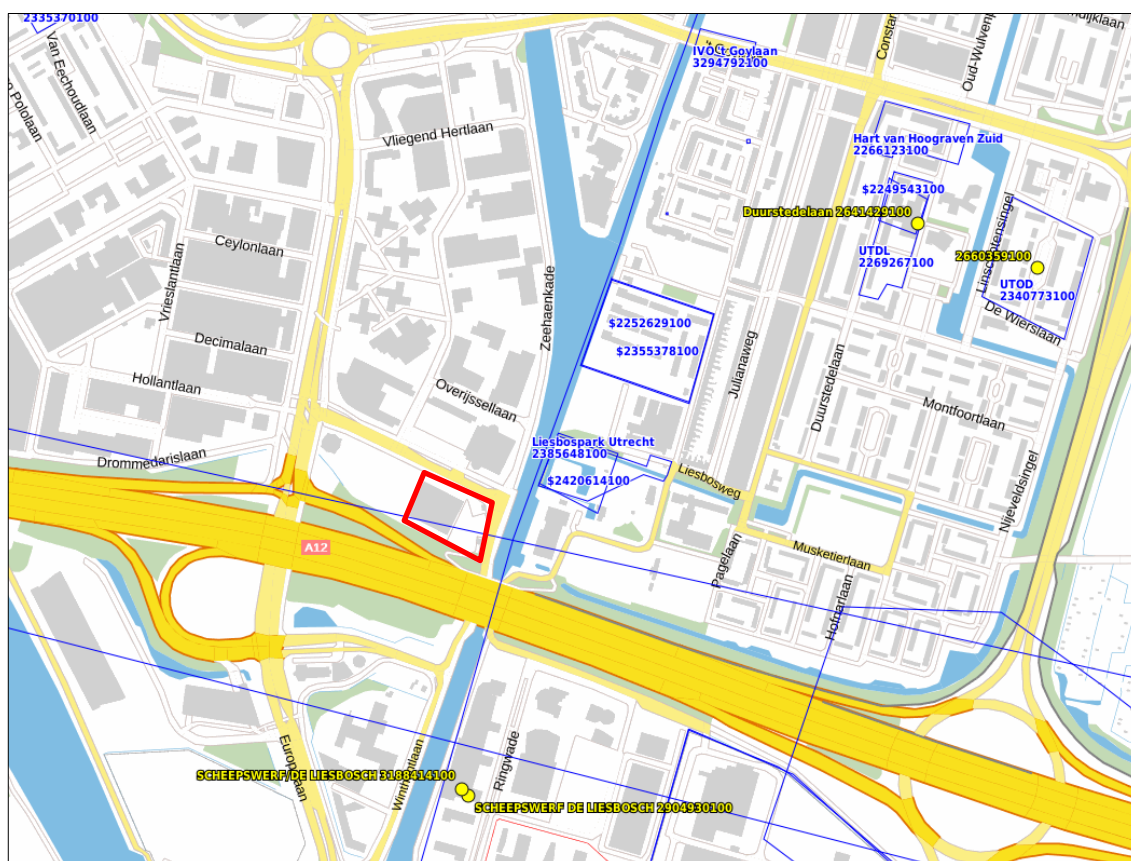
WAAR- NEMING	AFSTAND/ RICHTING	DATERING	COMPLEX- TYPE	OMSCHRIJVING
36092	430 m zuidelijk	BRONSV	Depot(?)	Bronzen zwaard
59243	430 m zuidelijk	BRONSM	Depot(?)	Bronzen zwaard

Tabel 2. Waarnemingen in en rond het plangebied. Waarnemingen binnen het plangebied zijn cursief gedrukt. Bron: Archis 3.

De waarnemingen betreffen twee maal de vondst van een bronzen zwaard. Het gaat echter om een dubbele melding van hetzelfde artefact waarbij voor wat betreft de gegevens en de hogere nummering de waarneming 59243 een latere invoer met aanvullende gegevens moet zijn geweest. Het zwaard is gevonden in een komgebied.

Onderzoeken

Binnen een straal van 500 meter rond het plangebied zijn er twee relevante locaties in een vergelijkbaar (oorspronkelijk) landschappelijk gebied waar onderzoeken hebben plaatsgevonden. Het betreffen de locaties Prozee-terrein en het Liesbosspark.

Afbeelding 5. Onderzoekslocaties rond het plangebied.

Beide terreinen liggen langs de oostzijde van het kanaal. Bij het Prozeeterrein is door ADC een bureauonderzoek uitgevoerd. Verwacht werden resten van de industriële geschiedenis van het terrein en mogelijk resten uit de late middeleeuwen die verband konden houden met de toenmalige Rijsche vaart (onderzoeksmelding 36268). Nadien is

er een booronderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 50219). Een onderzoeksrapport en de resultaten zijn echter op dit moment nog niet beschikbaar.

Ter plaatse van het onderzoek Liesbosspark zijn bij een archeologische begeleiding door de gemeente Utrecht in 2013 de resten aangetroffen van het voormalige Huis De Liesbosch, dat uit de 17^e eeuw dateert. Daarnaast zijn er sporen van een steenfabriek uit de 19^e eeuw aangetroffen (onderzoeksmelding 50219).

2.4 HISTORISCHE ONTWIKKELING EN LANDSCHAP

Het plangebied ligt vrijwel direct langs de westzijde van het Merwedekanaal. Dit gemoderniseerde kanaal was vroeger de Vaartse Rijn, een gegraven kanaal dat de verbinding vormde tussen de stad Utrecht en de Lek in het zuiden. Het is een van de oudste kanalen van Nederland waarvan het oudste deel is gegraven in 1127.¹ Eeuwenlang vormde dit kanaal een belangrijke waterweg voor de handel op de stad Utrecht. In 1825 werd een groot deel van het kanaal verder uitgediept en in 1892 werd een groot deel van het kanaal een onderdeel van het Merwedekanaal. Later werd door de aanleg van het Amsterdam-Rijnkanaal de belangrijke vaarroute van het Merwedekanaal ook overgenomen door dit laatste kanaal.

Met de aanleg van het kanaal in de 12^e eeuw is waarschijnlijk ook de ontginning van het gebied begonnen. In dat licht was het kanaal ook deels een ontginningsas. In de verkaveling die op historische kaarten is te zien staat de verkaveling in lange percelen aan de westzijde van het kanaal er haaks op.

Op oude historische kaarten vanaf de 17^e eeuw is te zien dat er langs het kanaal veel woningen en buitenplaatsen waren gevestigd. Helaas ontbreekt het aan kleinschalige kaarten van voor de 19^e eeuw waarop ook het deel ter plaatse van het plangebied is te vinden. Dat deel komt wel in beeld op de kadastrale minuutplan uit circa 1832. Dan zien we dat er ter plaatse van het plangebied een aantal percelen ligt die worden aangeduid als weiland (licht groen) en 'moeras als weiland' (blauw). Gezien de vorm van deze vlakken die ook nog op latere kaarten zijn te zien zijn het gegraven laagtes. Vermoedelijk zijn het van oorsprong kleiputten die zijn gegraven voor kleiwinning van de steenbakkerij die ten noordoosten van het plangebied aan de andere zijde van de Rijsche Vaart lag. Aan de weg langs de Rijsche Vaart, ligt het huis en erf van Jan van Hienen; bouwman (i.e. boer op het betreffende erf). Hoe oud het erf op dat moment dan is valt niet aan te geven. Mogelijk is het al in de voorgaande eeuwen aanwezig. Een laatmiddeleeuwse oorsprong is daarbij niet uit te sluiten. Op basis van de vergelijking van de kadastrale minuut met de huidige situatie lag het huis net buiten het plangebied, onder de huidige Winthontlaan.

¹ Bruynel 2001

Afbeelding 6.. Uitsnede uit de kadastrale minuutplan rond 1832. Het plangebied is
geprojecteerd met een rood kader. Bron: hisgis.nl

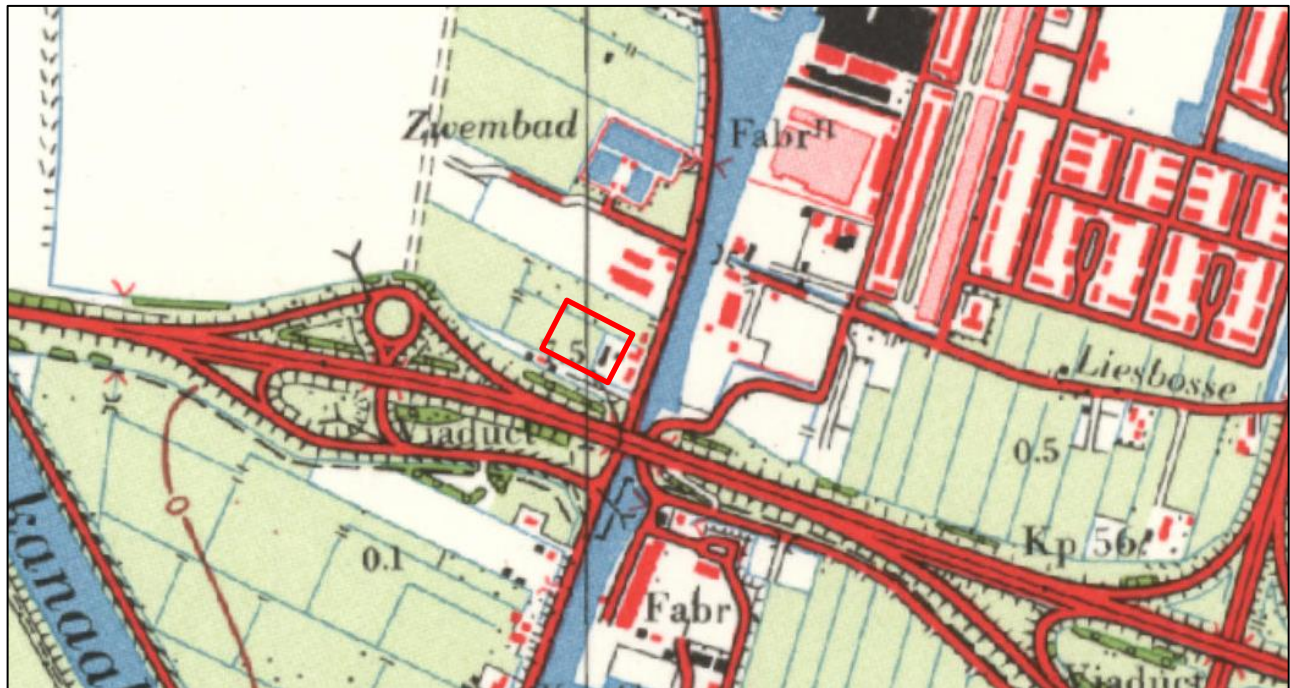

Afbeelding 7. Situatie rond 1850 Het plangebied ligt binnen rode cirkel. Bron: Kaart Bosch
1850.

Kort na de Tweede Wereldoorlog werd de A12 aangelegd die vrijwel direct ten zuiden van het plangebied ligt. Tot medio de jaren zestig van de vorige eeuw lag het plangebied in een agrarische omgeving waar echter de uitbreidingen van bedrijventerreinen aan alle kanten al kwamen opzetten (afbeelding 4). De boerderij is er dan nog wel en er zijn nog enige bijgebouwen (stallen?) te onderscheiden die in het plangebied stonden.

Kort na de Tweede Wereldoorlog werd de A12 aangelegd die vrijwel direct ten zuiden van het plangebied ligt. Tot medio de jaren zestig van de vorige eeuw lag het plangebied in een agrarische omgeving waar echter de uitbreidingen van bedrijventerreinen aan alle kanten al kwamen opzetten (afbeelding 4). De boerderij is er dan nog wel en er zijn nog enige bijgebouwen (stallen?) te onderscheiden die in het plangebied stonden.

Afbeelding 9. Situatie in de jaren vijftig van de vorige eeuw.

De Winthontlaan is aangelegd aan het einde van de jaren zestig van de vorige eeuw; ongeveer gelijktijdig is ook de boerderij verdwenen en is het terrein van het plangebied herontwikkeld met de huidige hal. Die situatie blijft feitelijk zo tot aan de huidige tijd waarin er in het plangebied een hal met winkels, een tankstation en een viskraam zijn gevestigd. Op de kaart uit de jaren vijftig zien we de oude boerderij vrijwel direct tegen de toenmalige dijk met weg aanliggen. Vermoedelijk is de huidige weg sindsdien nog aanzienlijk verbreed en kunnen resten daarvan (voor zover toen niet geheel opgeruimd) onder de huidige weg liggen, bij de bocht die de Winthontlaan in westelijke richting maakt.

Op de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed zijn in en in de directe omgeving van het plangebied geen militair-historische relictten aanwezig.

Afbeelding 10. Huidige situatie aan de hand van een foto vanaf de Winthontlaan, gezien vanuit het oosten (foto: Google maps).

2.5 MOGELIJKE BODEMVERSTORINGEN

Nadat het oude boerenerv is gesloopt in de jaren zestig van de vorige eeuw is er een nieuw bedrijfsterrein aangelegd. Het is aannemelijk dat het terrein is opgehoogd met zand. Voor de aanleg van het bedrijventerrein lag het polderpeil op circa 0,1 m +NAP. Nadien en in de huidige situatie is de NAP-hoogte circa 1,2 m +NAP. Er is dus minimaal 1,1 meter opgehoogd.

Naar verluid van een van de bedrijfsleiders van de detailzaak is er voorheen een garagebedrijf gevestigd geweest dat is afgebrand en is er nadien een (vermoedelijk grootschalige) sanering geweest. Er zullen brandstoftanks zijn verwijderd en ter plaatse van het huidige onbemande tankstation zullen ook nog brandstoftanks aanwezig zijn. Op de website Bodemloket.nl is echter ter plaatse geen bodemsanering aangegeven.

Voor de bouw van de grote hal zullen funderingen op palen zijn toegepast. Vermoedelijk reikt de fundering niet verder dan tot enkele decimeters onder het opgebrachte zandpakket. Verder zullen er kabels en leidingen aanwezig zijn die voor het merendeel echter niet veel dieper dan de onderkant van het (mogelijk) opgebrachte zandpakket zullen liggen. Uitgezonderd daarvan zijn de aanwezige rioolbuizen die dieper moeten liggen.

2.6 CONCLUSIE

De conclusie wordt gegeven aan de hand van de beantwoording van de onderzoeksvragen uit paragraaf 1.6.

- *Wat is de fysisch-geografische situatie van het gebied?*

Het plangebied ligt in een gebied met komafzettingen met zware klei of venige zware klei en veen. In de ondergrond liggen geen oudere holocene stroomgordelafzettingen. De komafzettingen en het veenpakket liggen op pleistocene rivierzanden. Deze pleistocene zanden liggen op een diepte van circa 4 tot 5 meter.

- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog intact?
Wat is de invloed van de geomorfologische en bodemkundige aspecten van het plangebied op bewoning en gebruik in het verleden?*

Het plangebied ligt in een ongekarteerd deel van de bodemkaart en de geomorfologische kaart. In geomorfologisch opzicht ligt het plangebied in een rivierkomgebied. Bodemkundige gezien zullen daarin van nature kalkarme poldervaaggronden aanwezig zijn geweest. In hoeverre deze oorspronkelijke bodems nog intact zijn is niet bekend. Mogelijk is bij de aanleg van het bedrijfsterrein weinig bodemverstoring opgetreden indien het terrein met een zandlaag is opgehoogd. Voor vestiging in de pre- en protohistorie

heeft het plangebied en de directe omgeving altijd een ongeschikt landschap gevormd. Pas vanaf de inpoldering die mogelijk samenhangt met de aanleg van de Vaartse Rijn, zullen zich mensen hebben gevestigd langs beide zijden van dit kanaal dat vermoedelijk ook een ontginningsas vormde (late middeleeuwen).

- *Welke bekende archeologische waarden (complextype, archeologische periode) bevinden zich in het plan- en onderzoeksgebied?*

In het plangebied zijn geen bekende waarden bekend. In het onderzoeksgebied is, zuidelijk van het plangebied op een afstand van circa 430 m, een bronzen zwaard gevonden. Dit kan wellicht als een rituele depositie in een voormalige waterloop worden beschouwd. Het kan vooralsnog als een losse vondst worden gezien. Ten noordoosten zijn aan de overzijde langs het kanaal twee terreinen onderzocht; het Prozee-terrein en een terrein van het voormalige huis Het Liesbosch. In beide onderzoeken gaat het om resten uit de Nieuwe tijd die, gezien hun ligging, een duidelijke relatie hadden met de toenmalige Rijnsche Vaart.

- *Wat is bekend over het historisch gebruik van het plangebied in het verleden?*

Tot in de jaren vijftig van de 20^e eeuw was het plangebied nog in gebruik als een agrarisch gebied waarbij het vooral ging om een stuk bouwland en een weiland. Aan de rand van het plangebied, net buiten de begrenzing stond een boerderij die mogelijk een oorsprong tot in de middeleeuwen heeft. In de jaren vijftig van de vorige eeuw lag er aan de achterzijde van deze boerderij een aantal stallen of schuren. Deze lagen ter plaatse van het plangebied. Nadien is het terrein in gebruik gekomen als een bedrijventerrein waarop nu enige detailhandelszaken zijn gevestigd. Bovendien is er een tankstation aanwezig.

2.7 VERWACHTINGSMODEL

Op basis van de bodemkundige, archeologische en historische situatie geldt voor het plangebied een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten. De laatste onderzoeksvraag uit paragraaf 1.6 kan daarmee beantwoord worden.

- *Wat is de specifieke verwachting van het plangebied ten aanzien van archeologische waarden? (complextype, diepteligging, periode en kenmerken)?*

Het plangebied ligt landschappelijk gezien in een rivierkomgebied waar de omstandigheden voor vestiging en bewoning in de pre- en protohistorie zodanig ongunstig waren dat deze niet worden verwacht. Ook in de diepere ondergrond zijn geen oever- en beddingafzettingen van een holocene stroomrug aanwezig waar een grotere kans op archeologische vindplaatsen zou kunnen zijn. Na de aanleg van het kanaal in de 12^e eeuw is het gebied ontgonnen en kunnen langs de ontginningsas resten van bewoning worden verwacht. Direct ten oosten van het plangebied, onder de huidige Winthontlaan heeft een

boerderij gestaan die, weliswaar zonder historische bewijsvoering, in origine nog uit de late middeleeuwen kan dateren. De boerderij is gesloopt met de aanleg van het bedrijventerrein en mogelijk in combinatie met de verbreding en aanleg van de huidige Winthontlaan. Binnen het plangebied worden geen resten van de historische boerderij verwacht.

Het deel van het plangebied dat ligt binnen de verwachtingszone langs de voormalige Rijnsche Vaart heeft, op basis van het bureauonderzoek, een lage archeologische verwachtingswaarde.

3 VELDWERK

3.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODIEK

Het booronderzoek heeft zich beperkt tot de zone met een archeologische verwachtingswaarde in het plangebied. Het betreft daarmee het oostelijke gebied dat als parkeergebied in gebruik is. De boringen zijn uitgevoerd conform het plan van aanpak (pva)². Er zijn in totaal 9 boringen gezet tot een diepte van maximaal 3,35 cm –mv. Vanwege aanwezigheid van kabels- en leidingen zijn de boringen enigszins afwijkend geplaatst ten opzichte van het boorplan bij het PvA.

De boringen zijn ingemeten met meetlinten ten opzichte van de bestaande bebouwing. De maaiveldhoogte is bepaald aan de hand van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2). De boorstaten zijn gedocumenteerd en opgesteld met behulp van het softwarepakket Boorstaten!. De boorstaten zijn afgebeeld in bijlage 7; de boorpuntenkaart is opgenomen in bijlage 8. Het veldwerk is uitgevoerd op 7 december 2016.

Het te onderzoeken deel van het plangebied was nagenoeg geheel verhard met klinkers en omvatte nagenoeg de volledige parkeerplaats. Vanwege de zeer dikke laag grof zand was het bij het uitvoeren van de boringen lastig om de onderliggende lagen te bereiken. De boorgaten vloeiden vaak dicht en het bleek niet goed mogelijk om handmatig nog dieper in de onderliggende kleilaag door te dringen dan circa een halve meter.

3.2 RESULTATEN VELDONDERZOEK

3.2.1 LITHOLOGIE EN BODEM

In alle boringen blijkt dat er onder de verharding een dik pakket grof, soms licht grindhoudend zand aanwezig is. Dit zandpakket is een ophogingslaag die ten behoeve van het aanleggen van het bedrijfsterrein is aangebracht. De dikte van dit zandpakket tussen het maaiveld en de onderkant ervan varieert van 85 cm (in de noordoosthoek, boring 4) tot 275 cm. Gesteld kan worden dat dit zandpakket gemiddeld genomen ruim twee meter dik is. In de boringen die tot onder het zandpakket reiken bevindt zich zware sterk humeuze klei. In enkele boringen werden hierin sporen van zacht puin aangetroffen. Deze laag gaat over in een grijze zware klei. De top van de humeuze kleilaag is vrijwel zeker het oude maaiveld zoals dat bestond voor de zandophoging.

² Oude Rengerink 2016.

De onderliggende klei kan als een komafzetting worden aangemerkt waarvan de sterk humeuze top bestaat uit een (begraven) A-horizont. De spoortjes puin in de top van de klei in boring 7 kunnen wellicht worden gerelateerd aan de voormalige boerderij die in de noordoosthoek van het onderzoeksgebied heeft gestaan.

Zoals in het bureauonderzoek al is vermeld ligt het huidige maaiveld circa 1,1 meter boven het voormalige polderpeil. Het aangetroffen zandpakket is ruimschoots dikker. Het oude maaiveld is door het gewicht van het zandpakket duidelijk verder omlaag gedrukt. Een dergelijke wijze van ophogen wordt doorgaans 'voorbelasting' genoemd; het aanbrengen van een dikke laag zand met het doel om de onderliggende slappe ondergrond te comprimeren en de zetting te neutraliseren.

3.2.2 ARCHEOLOGIE

In de boringen zijn, afgezien van enkele sporen puin, in de kleilaag onder het zandpakket geen archeologische indicatoren aangetroffen. De puinresten die in boring 4 in de bovenste laag zijn aangetroffen liggen boven een pakket ophogingszand. Daarmee kan gesteld worden dat deze in ieder geval niet zijn terug te voeren op de voormalige boerderij die buiten het plangebied heeft gestaan.

4 CONCLUSIE

Het oorspronkelijke historische maaiveld ligt onder een dik zandpakket dat bij het aanleggen van het bedrijventerrein moet zijn opgebracht. Zoals ook in het bureauonderzoek al is bevonden is in de boringen een laag zware klei aangetroffen waarvan de top sterk humeus is. Dit komt ook overeen met de sterk humeuze tot venige klei die in de omgeving van het plangebied voor komt. De sporen puin in de top van de kleilaag kunnen waarschijnlijk gerelateerd worden aan de voormalige boerderij die buiten het plangebied aan de noordzijde heeft gestaan.

Het bovenliggende zandpakket heeft geleid tot een sterke zetting van de slappe ondergrond van komklei (en de dieper liggende veenlagen) en waardoor het oorspronkelijke maaiveld minimaal een meter dieper ligt. Gezien de onderliggende komafzettingen zal er in ieder geval uit de perioden voor ontginning van de polder geen archeologische vindplaats zijn te verwachten. De archeologische verwachting van het onderzochte deel van het plangebied dient daarom naar een lage waarde te worden bijgesteld.

5 SELECTIEADVIES

Laagland Archeologie adviseert om geen verder onderzoek uit te voeren en het plangebied voor wat het omgevingsaspect archeologie betreft vrij te geven voor de geplande ontwikkeling.

De implementatie van deze aanbeveling is in handen van de bevoegde overheid, de gemeente Utrecht, Afdeling Erfgoed.

literatuur

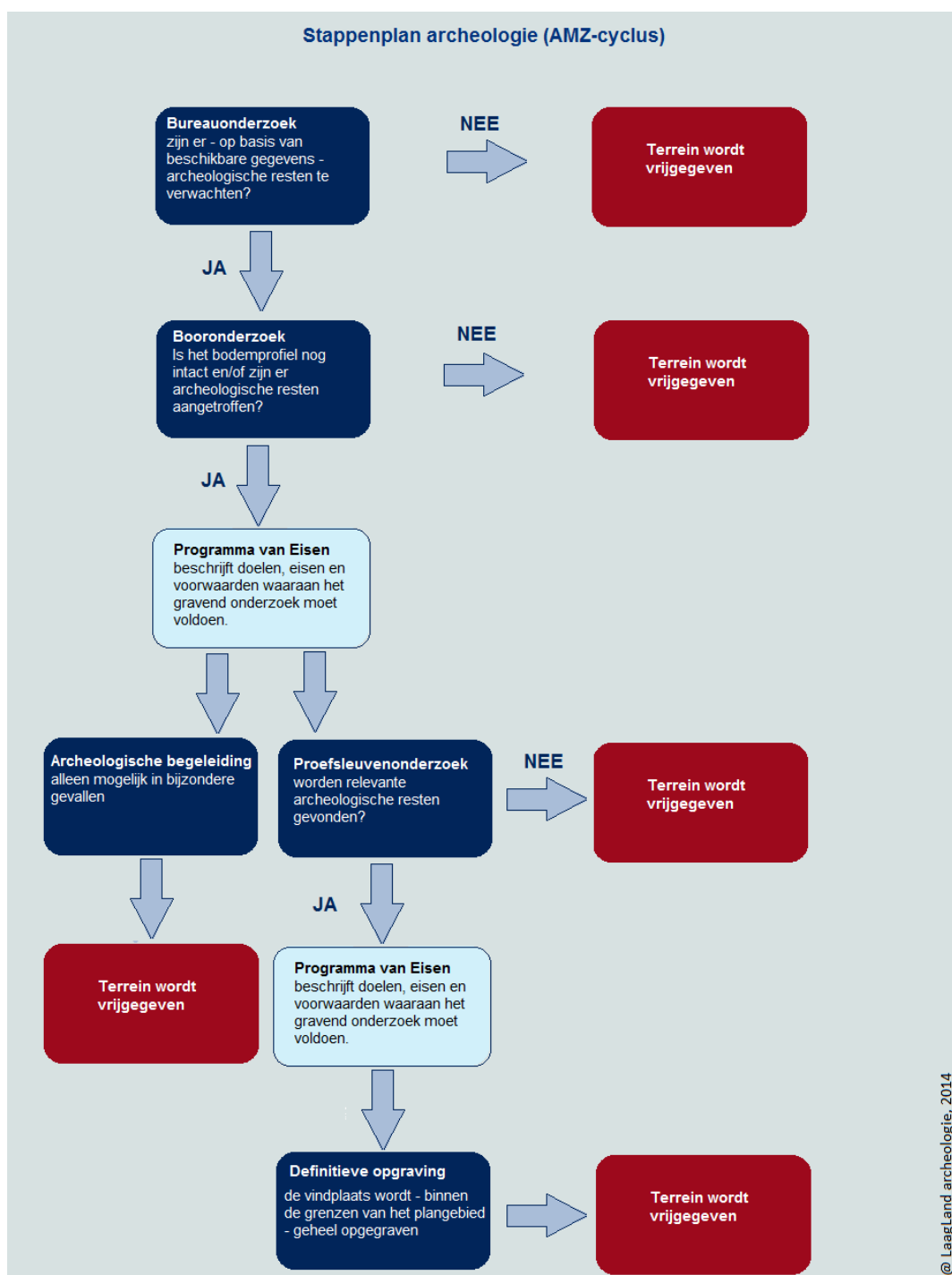
- Arkema, M. en I.M.J. Vossen, 2012. *Bureauonderzoek Liesbosspark Utrecht*. Archeologische Rapporten Oranjewoud 2012/139
- Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*. Stating Centrum Wageningen.
- Bosch, J.H.A., 2008. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2*. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A.
- Bruynel, C.J.A., 2001. *De derde meander*. Jaarboek Oud-Utrecht 2001. Plantijn Casparie Utrecht,
- Hartog, C.M.W. den, De Liesbosch, 2014. *Archeologische Begeleiding Sanering Liesboschpark (LBP)*. Basisrapportage Archeologie 101. Afdeling Erfgoed gemeente Utrecht
- Molthof, H.M en J. Huizer, 2013. Utrecht. *Prozee terrein Hoograven*. Een Bureauonderzoek ADC Rapport 2030
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut Delft.

Archeologische databases/internetbronnen

- *ArchisIII*
- www.boorstaten.nl
- www.topotijdreis.nl
- <http://archeologieinnederland.nl/>
- <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>

BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS

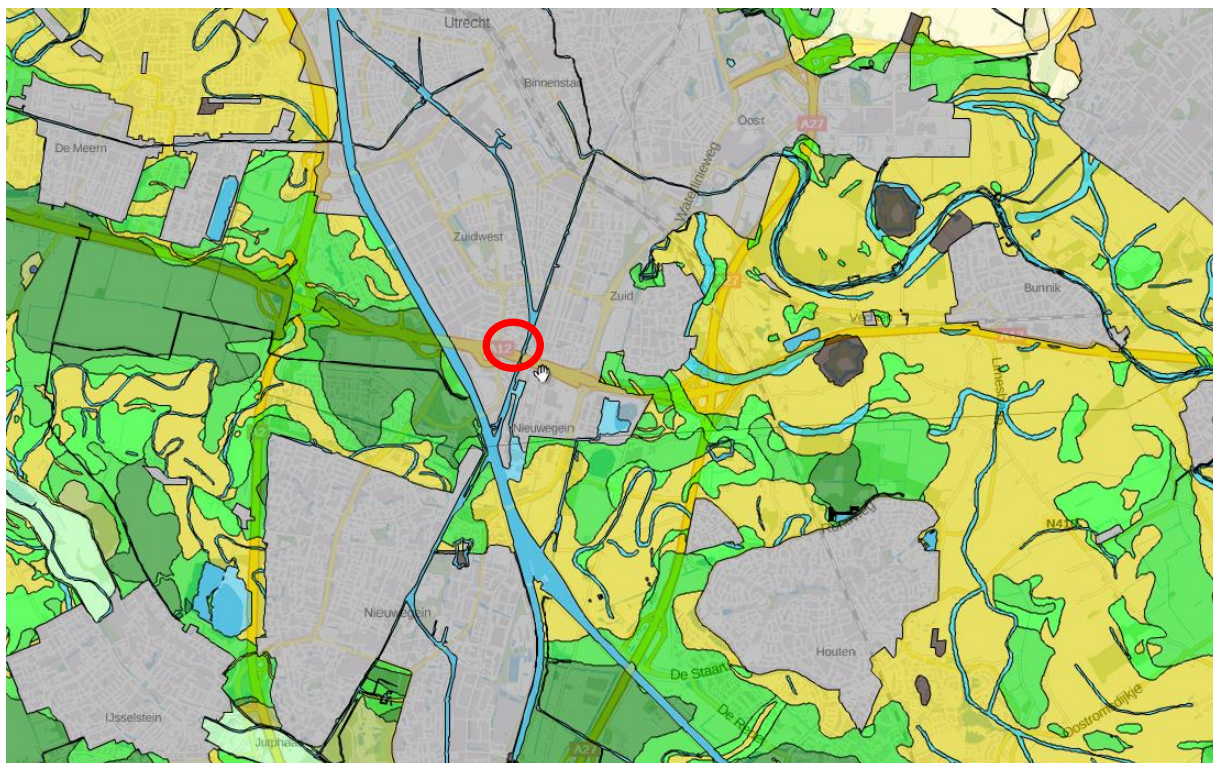
BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Archeologische perioden			Datering	
Nieuwe tijd		C	1795	
		B	1650	
		A	1500	
Middeleeuwen		Laat	1250	
		Vol	1050	
		vroeg	Ottoons	900
			Karolingisch	725
			Merovingisch	450
Romeinse tijd		Laat	270	
		Midden	70 na Chr.	
		Vroeg	15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250	
		Midden	500	
		Vroeg	800	
	Bronstijd	Laat	1100	
		Midden	1800	
		Vroeg	2000	
	Neolithicum	Laat	2850	
		Midden	4200	
		Vroeg	4900/5300	
	Mesolithicum	Laat	6450	
		Midden	8640	
		Vroeg	9700	
	Paleolithicum	Jong	35.000	
		Midden	250.000	
		Oud		
Laagland archeologie vof, 2016				

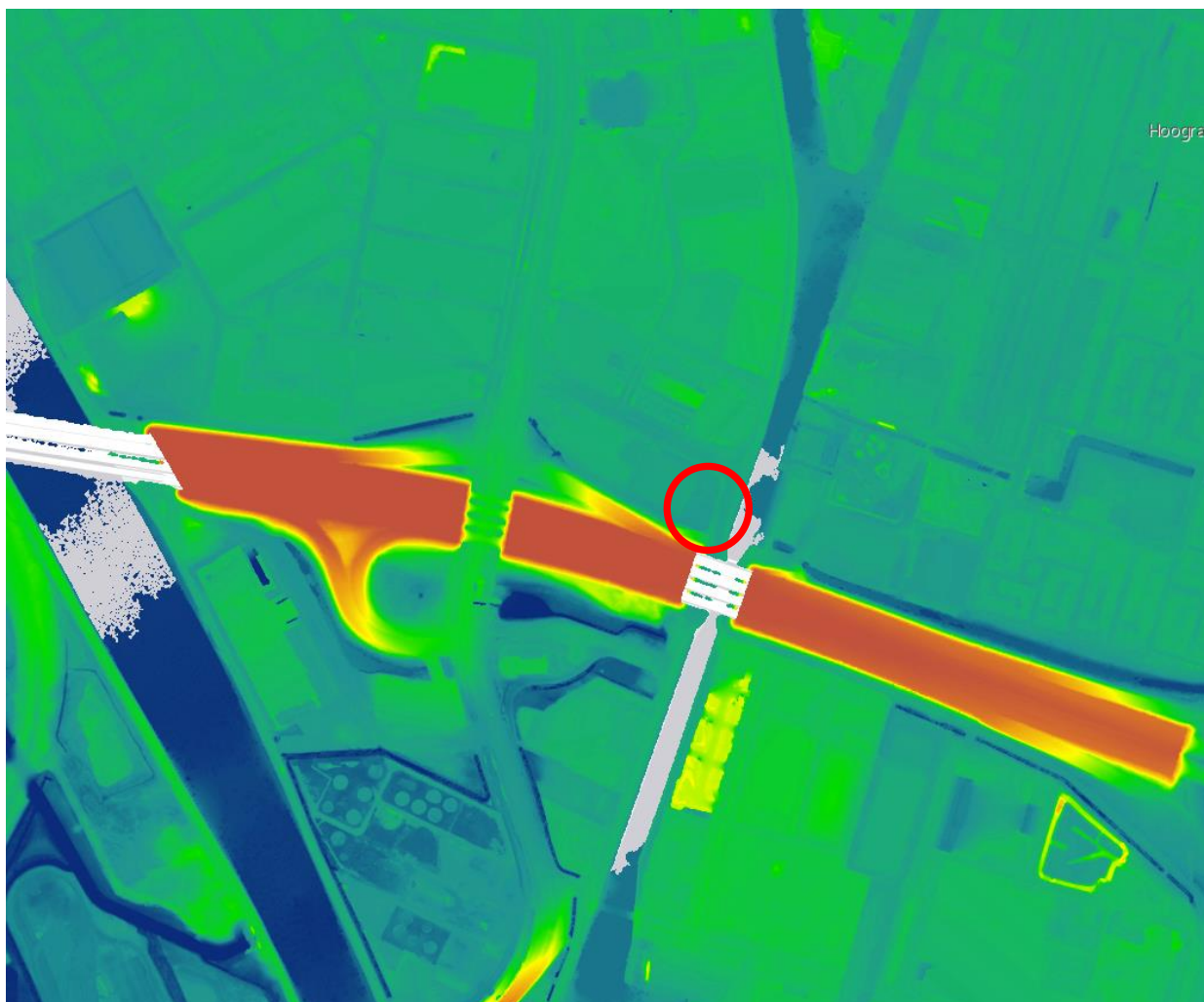

BIJLAGE 3 GEOMORFOLOGISCHE KAART

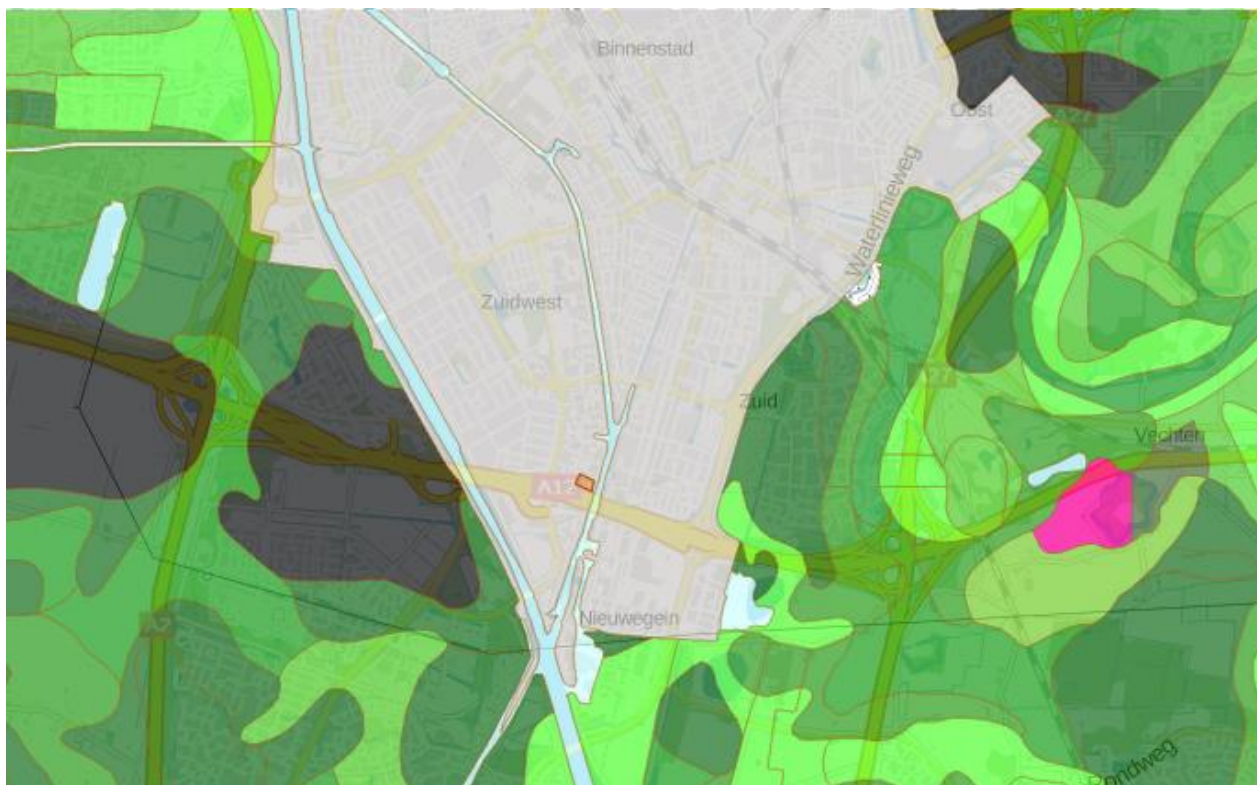

BIJLAGE 4 ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND

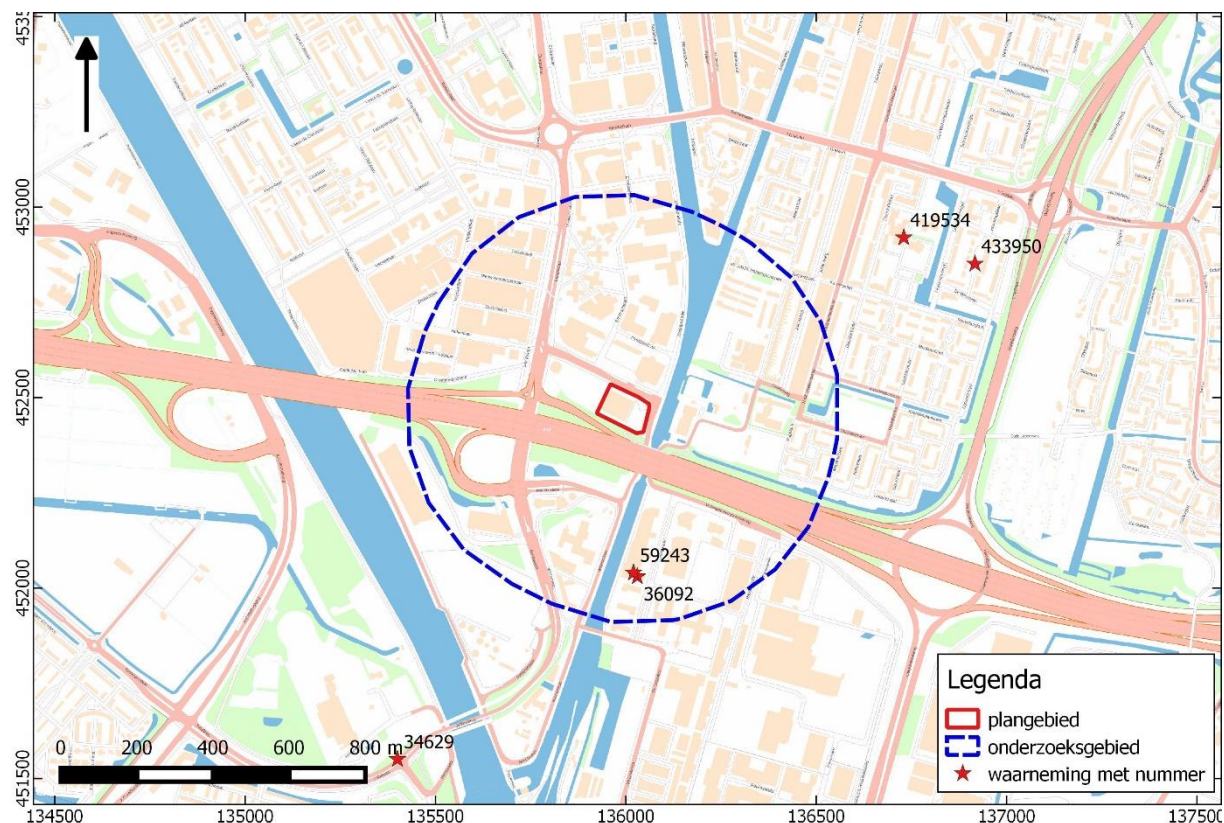

BIJLAGE 5 BODEMKAART

BIJLAGE 6 WAARNEMINGEN, AMK- TERREINEN EN ONDERZOEKSMELDINGEN

BIJLAGE 7 BOORSTATEN (LOSSE BIJLAGE)

BIJLAGE 8 BOORPUNTENKAART

Rode lijn; onderzoeksgebied, gele stippellijn; zone binnen het onderzoeksgebied met
archeologische verwachting. Blauw: boorpunten met nummer